

MŰSZAKI BERENDEZÉS TERVEINEK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-09/2018

A megkereső törvényszék által feltett kérdések

1. *Szerzői jogi oltalom alatt állnak-e a felperes 3/F/8 és 12/F/9 számon csatolt felperesi rajzai?*
2. *Ha az első kérdésre igenlő a válasz, állapítsa meg, mi a kapcsolata a felperesi rajzoknak és az elsőrendű alperes 11. sz. alatt csatolt terveinek, nevezetesen, az utóbbi az előbbi másolata-e, átdolgozása-e, vagy pedig az elsőrendű alperes rajzai függetlenek a felperes rajzaitól!*

Tényállás

A felperes gépészmérnök, vállalkozása keretében alkotta meg a 2009-10. években a 3/F/8 és 12/F/9 számon csatolt műszaki rajzokat, amelyek – ún. UBP típusjelzésű – transzformátorolaj-keringtető szivattyú tervei (a továbbiakban: felperesi rajzok).

Az elsőrendű alperes gépek gyártásával foglalkozó gazdasági társaság. Mások mellett transzformátorhűtőket gyárt, amelyek részét képezi transzformátorolaj-keringtető szivattyú is. Korábban ilyen – VBM típusjelzésű – szivattyúkat az elsőrendű alperes részére a Cég1 gyártott a Cég2 tervei alapján (9. sz. rajzok). Utóbbi társaságtól az elsőrendű alperes 2006-ban megvásárolta ezeket a terveket (15. sz. beadvány).

A felek 2008–2011-ben való együttműködése során az elsőrendű alperes a felperestől is vásárolt UBP típusjelzésű transzformátorolaj-keringtető szivattyúkat, amelyeket transzformátorhűtő eszközeihez használt fel. Ezeknek a szivattyúknak a tervei a felperesi rajzok, amelyeket a felperes átadott az elsőrendű alperesnek (10. sz. rajzok).

A felek együttműködése 2011 januárjában megszűnt, azonban az elsőrendű alperes továbbra is UBP típusjelzésű szivattyúkat használ fel és értékesít transzformátorhűtő rendszerei részeként.

A felperes meggyőződése szerint az alperesek engedélye nélkül használják fel terveit, s ezzel sértik szerzői jogait. Álláspontja szerint a rajzok egyéni és eredeti jellegét szellemi alkotói tevékenysége alapozza meg. Ezt a folyamatot többek között 6. sz. beadványában és a 8. sz. jegyzőkönyvben rögzített személyes meghallgatása során ismertette a felperes. Utal a másodrendű alperes ellen szerzői jogok megsértésének gyanúja miatt folyt büntetőeljárásban (a továbbiakban: büntetőeljárás) beszerzett egyik szakvéleményre is, amelyet egy igazságügyi szakértő adott.

Az alperesek álláspontja szerint a felperesi rajzok egyfelől nem bírnak olyan egyéni és eredeti jelleggel, amely szerzői jogi védelmüket alapozná meg. Másfelől az elsőrendű alperes állítja, hogy a szivattyúit saját tervei alapján gyártja, amelyeket egyik alkalmazottja alkotott meg 2011-ben a Cég2 rajzaiból kiindulva, és a felperesi rajzoktól függetlenül.

Az eljáró tanács szakvéleménye

1. Alkalmazandó jogszabály: az 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Sztj.)

1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

...

l) a műszaki létesítmény terve,

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

(6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

BDT2006/1499. sz. határozat: „A terv előkészítése során megjelenő műszaki gondolatok, elképzelések szerzői műnek nem minősülnek, ha az ötlet szintjét nem haladják meg. Szerzői jogsérelem ezért nem valósul meg, ha az új tervező nem a műszaki megoldást, hanem legfeljebb az ezzel kapcsolatos ötletet veszi át, és más építészeti megoldást alkot.”

2. Előzetes megállapítások

A transzformátorolaj-szivattyú terve, mint műszaki létesítmény terve, lehet szerzői mű. A szerzői jogi védelem egyetlen feltétele, hogy az alkotás a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleggel rendelkezzen. Mivel valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer nem lehet a szerzői jogi védelem tárgya, a „*terv előkészítése során megjelenő műszaki gondolatok, elképzelések szerzői műnek nem minősülnek, ha az ötlet szintjét nem haladják meg.*”¹

Műszaki létesítmények terve abban az esetben áll szerzői jogi védelem alatt, ha a létesítmény tervében foglalt megoldások egyéni-eredeti jelleget kölcsönöznek a létesítménynek.² Az SZJSZT töretlen gyakorlata meghatározza hogy milyen szellemi alkotás minősülhet szerzői műnek: „*Olyan szellemi alkotás, amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, s amely eredeti abban az értelemben, hogy az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.*”³

Az ügy tárgyát képező transzformátorolaj-szivattyú terve tehát akkor áll szerzői jogi védelem alatt, ha a fenti kritériumok alapján egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik.

¹ BDT2006/1499. sz. határozat.

² http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2005_004.pdf.

³ http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2003_038.pdf.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt senki javára azok a teljesítmények, amelyek mindenki számára szabadon hozzáférhetőek, a különböző szakmai, technikai előírások, elvárások, általános kritériumoknak megfelelő alkotóelemek, sablonok. Ezek ugyanis – még ha esetleg eredetileg valakinek az egyéni-eredeti szellemi tevékenységéből is fakadtak – mára olyan általános standardokká váltak, ami nem indokolja ezek monopolizálását.⁴

Az Sztj. 1. § (3) bekezdésének követelménye nem az objektív újdonság követelményét állítja fel a művek védelmének feltételeként. „Ezért a szerzői jogban az ’újdonság’ helyett inkább az ’eredetiség’ kifejezést használjuk. Itt, a szerzői jogban az azonos tárgyú, hasonló felépítésű ’párhuzamos fejlesztések’ (’párhuzamosan alkotott önálló művek’) egyidejű, konkuráló védelmet élvezhetnek, ...”⁵

A védelem feltételének ilyen meghatározása elvi lehetőséget ad arra, hogy nagyon hasonló művek önálló védelmet élvezzenek, ha azok megalkotása önállóan történt, és az egyes művek tekintetében külön-külön megállapítható a védelem feltételeinek való megfelelés.

Nem állhat azonban fenn az alapul fekvő mű szerzőjének jogaitól független szerzői jogi védelem olyan alkotáson, amelynek egésze vagy részlete egy másik alkotás felhasználásával készült. Ebben az esetben engedély nélküli átdolgozásról vagy, amennyiben más mű létrejött nem állapítható meg, szolgai másolásról – és ezeket követő engedély nélküli felhasználásokról – beszélhetünk.⁶

Az eredetiségnek a szerző rendelkezésére álló lehetőségei – korlátai – műfajonként változnak. A mű formájának egyik feladata a külvilág számára való érzékelhetőség, megjelenés biztosítása és a mű azonosításának lehetővé tétele. Nyilván másként jelentkezik az eredetiség egy tervezőnél, mint egy festőnél. A tervezőnek a fizikai törvények és építészeti előírások szűkebb mozgási teret engednek, mint a képzőművészeti alkotásokat létrehozó szerzőnek.⁷

Minél kisebb egy szerző mozgásteret, annál valószínűbb, hogy a két szerző egymástól függetlenül is ugyanazt a kifejezésmódot választja. Tehát ha két szerző egy műszaki létesítmény megvalósításához egymástól függetlenül ugyanazt a kifejezésmódot választja, akkor az valószínűsíthetően azért van így, mert a funkcionális determináltság miatt a lehetséges kifejezésmódok olyan csekély eltérést tudnak csak felmutatni, ami a kifejezés egyéni, eredeti jellegét kizárja.

Az egyéni, eredeti jelleg megléte csak abban az esetben eredményez szerzői jogi védelmet, ha az a szerző saját szellemi tevékenységéből fakad és nem egy másik mű szolgai másolásának eredménye.

⁴ http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2010_23_1.pdf.

⁵ Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. Complex Kiadó, Budapest, 2006, p. 30.

⁶ http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2013/PDF/szjszt_szakv_2013_36.pdf.

⁷ http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2001_038.pdf.

3. A kérdésekre adott válaszok

Ad 1. Szerzői jogi oltalom alatt állnak-e felperes 3/F/8 és 12/F/9 számon csatolt rajzai?

A felperes 3/F/8 és 12/F/9 mellékletben csatolt rajzai UBP100/125/150 mm névleges átömlési keresztmetszet átmérőjű, és ennek megfelelő teljesítményű szivattyúk motorházát, járókerekét, pajzsát, tengelyét, szivattyúházát (csigaházát) ábrázolják. Az ábrázolt szivattyúk egyfokozatú, radiális átömlési szivattyúk, ami szakirodalmi dokumentumból jól ismert.⁸

Az UBP100/125/150 jelű szivattyúk csak névleges átömlési keresztmetszetükben térnek el egymástól, kialakításukat tekintve hasonló szerkezetűek.

A szivattyúk járókerekai a szivattyú típusától függően eltérő átmérőjűek, nyilvánvalóan a szállított olajmennyiség eltérése miatt. Ezek tehát a műszaki megoldás vagy a forma tekintetében egymástól érdemben nem különböznek, és a térfogatáram adott fordulatszám, átmérő és lapátgeometria esetén például a járókerek szélességétől függ, amit többek között szakirodalmi dokumentumokból ismert számítási képletből is ki lehet számítani.⁹

A szivattyúk csigaháza téglalap keresztmetszetű. Igaz ugyan, hogy általában az öntött csigaház elkészítésénél előszeretettel alkalmazzák a kör alakú gyűjtőcsatornát, amely nem csak szilárdsági szempontból, de áramlási szempontból is előnyös,¹⁰ a szivattyú méreteinek csökkentése érdekében előfordul, hogy pl. négyszögletes gyűjtőcsatorna-keresztmetszetet terveznek,¹¹ ahol a gyűjtőcsatorna keresztmetszete téglalap, míg más szakirodalmi dokumentumban trapéz alakú.¹²

Az eljáró tanács a fentiek alapján megállapítja, hogy az F8 és az F9 mellékletben szereplő tervrajzokon látható csigaház alak szokásos kialakításnak számít, annak tervrajza szerzői jogi értelemben nem egyéni, eredeti.

Nem számít egyedi megoldásnak az sem, hogy a kenőolajat a motor tengelyében központosan elkészített furaton keresztül vezetik, ilyen megoldással találkozhatunk például szabadalmi leírásban is.¹³

A fentiek alapján az eljáró tanács megállapítja, hogy a felperes vállalkozásának a 3/F/8 és a 12/F/9 mellékletben csatolt UBP sorozatú, különböző névleges átmérőjű szivattyúi viszonylag egyszerű és hagyományos felépítésű szerkezetek, vagyis kidolgozásuk a tervek készítésének időpontjában egyszerű mérnöki feladat volt a szaktudományban ismert és részletesen ismertetett elvek, valamint számítási módszerek és hagyományos formai kialakítások alapján.

⁸ *Füzy Olivér: Áramlástechnikai gépek és rendszerek.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1991, p. 54, 7.4 ábra.

⁹ *Pattantyús Á. Géza: A gépek üzemtana.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1983, p. 206, 3.93 számú képlet.

¹⁰ L. pl. *Fáy Csaba, Trokolanski Ádám Tadeus, Varga József: Szivattyúüzemi kézikönyv 2., átdolgozott és bővített kiadás.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1978, p. 105, V-32 ábra.

¹¹ L. pl. *Fáy, Trokolanski, Varga: i.m. (10), p. 103, V-30 ábra.*

¹² *Józsa István: Örvényszivattyúk a gyakorlatban.* Budapest, 2013, p. 21, 1.17 és 1.18 ábra.

¹³ US 6854955 B2, Philip Conrad Shaffer et al., közzététel dátuma: 2005. február 15.

Ezért a szivattyúk tervei, mint műszaki rajzok, nem hordoznak olyan különleges megoldást, ami alapján azokat egyéni, eredeti jellegűnek lehetne tekinteni. A tervrajzok tehát nem állnak szerzői jogi védelem alatt.

Ad 2. Ha az első kérdésre igenlő a válasz, állapítsa meg, mi a kapcsolata a felperesi rajzoknak és az elsőrendű alperes 11. sz. alatt csatolt terveinek, nevezetesen, az utóbbi az előbbi másolata-e, átdolgozása-e, vagy pedig az elsőrendű alperes rajzai függetlenek a felperes rajzaitól!

Tekintettel arra, hogy az eljáró tanács az ad 1-ben feltett kérdésre adott válasza szerint a felperes tervei nem képezik szerzői jogi védelem tárgyát, ezért értelemszerűen az ad 2 kérdés irreleváns.

*Dr. Szilágyi István, a tanács elnöke
Dr. Lendvai Zsófia, a tanács előadó tagja
Farkas Tamás, a tanács szavazó tagja
Dr. Oelberg Gusztáv, külső szakértő*

* * *